

הכנס המדעי ה-15
מחקר, עיון ויצירה באורנים – תשע"ד

**סימפוזיון: סולידריות ו"אחרים" במרחב
התרבותי והחינוכי בישראל**

יו"ר ומנחה: נעימה ברזל

סולידריות ו"אחרים" במרחב התרבותי והחינוכי בישראל

Solidarity and others within Israeli cultural and educational space

מציגים: יעל גילעת, רונית שלזינגר ופנינית רוסו-נצר, עופר קצ'רגין, רביעה חסיסי-סאבק

בסימפוזיון יציגו את מחקריהם שלוש חוקרות וחוקר אחד השייכים לקבוצת המחקר סולידריות ואחרים הפועלת באורנים, ויתמודדו עם השאלה: מה הם מאפייני סולידריות המזוהה כפי שמתחווית במחקר שהם עורכים ומי הם שנותרים "אחרים".

Yael Guilat

יעל גילעת

Prearity כמושג וככלי לאסטרטגיית פעולה המבוססת על סולידריות עם "אחרים"

Rethinking Prearity

בחינה מחודשת של המושג Prearity כמצב של העדר יציבות וביטחון לצד העדר אמצעים ומשאבים, המעצים את הפגיעות (vulnerability) של אלה שבשולי החברה, ה"שקופים", חסרי ההגנה והייצוג, הביאה לצירופם של המובטלים החדשים: מהגרי עבודה, פליטים וביתר שאת הנשים שביניהם. אם בעבר נתפס מעמדו של ה-Precariat, כמי שעלול להיות נתון למניפולציות של "הפרד ומשול" קיצוניות ואלימות, הרי מתגבשות כעת פוליטיקה של אפקט (affect) כמו גם אתיקה סולידרית המתורגמת בשטח להתארגנות המנצלת את הגמישות והחופש שבהעדר, לשם פעולה עצמאית של קולקטיבים וקבוצות בניהול עצמי. אלו מקיימות רשתות תמיכה המבוססות על הכרה בהבדלים שביניהן ועל היתרון שבשיתוף הפעולה במצב של Prearity.

הפיכת החסכים לטקטיקות פעולה מורגשת גם בשדה האמנות ובייחוד דרך הנכחת האנשים ה"שקופים" ל"נראים". מתוך כך אפשר לעקוב אחר פעולתן של קבוצות אמנים בעולם וכן בישראל, דוגמת קבוצת "ניו ברבזון", הפועלות על בסיס קולקטיבי ומפתחות אסטרטגיות פעולה שיתופיות (סולידריות בין דומים) בקרב Precariat. האבחנה בשוני בין מי שבחר להיות במצב זה לבין מי שנקלע אליו עשויה ליצור נוכחות של סולידריות עם אחרים, ומתוך כך לייצר אלטרנטיבה הן ברמת הייצוג המצב והן ברמת השיח אודותיו.

מילות מפתח: Prearity, שיתוף והתנגדות, קולקטיב אמנותי

Ronit Schlesinger & Pninit Russo-Netzer

רונית שלזינגר ופנינית רוסו-נצר

בחינת תהליך הכשרה של סטודנטיות חרדיות לייעוץ חינוכי: מבט מבפנים

An inside look at the training processes of ultra-orthodox Jewish students of educational counseling

החברה הישראלית הינה פסיפס של קבוצות שונות החיות זו לצד זו חיים משותפים אך גם נבדלים. החברה הדתית-חרדית סגורה ומכונסת בתוך עצמה תוך ניסיון לשמר את ערכיה המסורתיים על מנת להגן על עצמה מפני חדירת ערכים שאינם מקובלים עליה, אך מזוהים עם הציבוריות הישראלית החילונית. אולם, חרף הסגירות, ניכרת בשנים האחרונות השתתפות גוברת והולכת של קבוצות המשתייכות לחברה החרדית בחיים המודרניים בישראל. זו באה לידי ביטוי, בין היתר, במודעות לתחומים של בריאות הנפש

שהיו מוצנעים עד כה. ומכאן, על אף היחס הדו-ערכי של הממסד הרבני לתהליך זה של פתיחות ומודעות, גוברת והולכת הדרישה לטיפול נפשי מקצועי רגיש תרבות המודע לאורח החיים החרדי ולעקרונותיו.

המחקר עוקב אחר תהליך ההכשרה המקצועית של נשים חרדיות המודרכות על-ידי מרצות חילוניות לתפקידי ייעוץ במערכת החינוך, ומאפשר התבוננות רבת פנים בתהליך מורכב זה. תהליך ההכשרה מתמודד עם אוריינטציות מנוגדות הקיימות בתהליך ההכשרה לפרופסיה טיפולית בקרב ציבור זה כגון: אינדיבידואליזם לעומת קולקטיביזם, חופש בחירה לעומת היענות לסמכות רבנית, התמקדות בעצמי מול ויתור על העצמי ומחויבות לאחריות חברתית. ניתוח תגובותיהן של המתכשרות מאפשר דיון במרכיבי הבניית העצמי שלהן בתהליך זה תוך כדי סימון מאפייני הסולידריות הנרכשת וגבולותיה.

מילות מפתח: מגזר חרדי, ייעוץ חינוכי, הכשרה מקצועית, רגישות תרבותית, הבדלים בין-תרבותיים

Ofer Katchergin

עופר קצ'רגין

אסטרטגיות הפעולה של סטודנטיות ערביות

במוסדות אקדמיים ישראלים

Students in an Israeli university - Intimate relationships of female Arab students: A paradoxical case-study of ethnic and religious exclusion with gender and sexual empowerment

המחקר בוחן את סיפוריהן של סטודנטיות ערביות במוסדות אקדמיים ישראלים ומתמקד בחיים האינטימיים של הסטודנטיות, קשייהן ואסטרטגיות הפעולה בהן הן נוקטות על רקע קיומם ההדדי של טאבו תרבותי מזה ושל סטיגמטיזציה והדרה על רקע לאומי מזה.

הצגת הממצאים תהא מעוגנת בדיון, שעיקרו בחינת מופעיהן השונים של "סולידריות" ו"אחרות" בסיפורי המרואיינות. כלומר, מיפוי פעולותיהן ייערך בהקשר של שימור, פירוק, ייצור וכפיית מעמד וזהות של "אחרות" מצד גורמים חברתיים וממסדיים שונים על המרואיינות. כמו כן נשאל מה הם המאפיינים והאיכויות של הסולידריות שהן מפתחות כדי להתמודד עם מצב זה.

הדיון אף יבקש לתהות באשר לתפקיד בו משמשות, על-פי-רוב, ספרות המחקר הסוציולוגית והפסיכולוגית-חברתית בישראל בהקשר של הבניית אחרותן של סטודנטיות ערביות, וינתח את ההשתמעויות האנטי סולידריות הנובעות מכך.

מילות-מפתח: סטודנטים/סטודנטיות, השכלה גבוהה ומגדר, השכלה גבוהה ומיניות, השכלה גבוהה ולאומיות, פטריארכיה, ניתוח נרטיבי

Sabek-Husisy Rabia

רביעה חסיסי-סאבק

לראות את ה"אחר": השפעת מפגש דיאלוגי בין בני נוער יהודים וערבים על עמדותיהם כלפי ה"אחר" בכלל, וכלפי הנרטיב הקולקטיבי שלו בפרט

To meet the "other": The impact/influence of Arab-Jewish youth encounters on the teenagers' attitudes toward each other and their collective narrative

עמדותיהם של בני נוער יהודים וערבים בישראל מתאפיינות בתפיסה סטריאוטיפית חד-ממדית קולקטיביסטית של ה"אחרים". תפיסה זו ניזונה בראש וראשונה מהשפעת הסביבה הסוציו-פוליטית

והתרבותית. לצד גורם ראשי זה, קיים גם היעדר חוויה של מפגש משמעותי בקרב רוב בני הנוער משני הצדדים.

המחקר בא לבדוק את השפעת התהליך המובנה השנתי של הסמינר היהודי-ערבי המתקיים במרכז לחינוך הומניסטי בבית לוחמי הגטאות על עמדות משתתפיו משתי הקבוצות, הערבית והיהודית. סמינר זה שם במרכז את לימוד השואה כנקודת מוצא להבנת תהליכים ותופעות המסכנים כל חברה ובכל זמן, זאת מתוך רצון לטפח רגישות מוסרית וחברתית כלפי כל אדם באשר הוא אדם, ולא פחות מכך, סובלנות והבנה כלפי הזולת.

כוונתם של מובילי המהלך הוא ליצור שינוי בעמדותיהם של המשתתפים מכל קבוצה בפני עצמה ושל שתי הקבוצות האחת כלפי השנייה. המחקר יבדוק האם אכן נוצר שינוי בעמדות המוצא של המשתתפים שעמדותיהן ההתחלתיות מייצגות את הקונפליקט היהודי-ערבי ביחס לשואה ולנפֿבה. נבדוק האם מתרחש שינוי ברמה הרגשית, כאשר דימוי ה"אחרים" נע על רצף משליל לחיובי יותר, וממונוליטי-קולקטיבי למורכב-אינדיבידואלי יותר. ברמה הקוגניטיבית נשאל האם עמדות ה"אחרים" יתקבלו יותר בהבנה, גם אם לא בהכרח בהסכמה, הודות למגע שנחוה ונהגה.

מילות מפתח: תאוריית המגע, לגיטימציה, נרטיב קולקטיבי, קבוצת שייכות

